

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

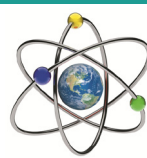
№8(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 606 sahifa,
3-avgust, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapiirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Sun'iy intellekt muhitida o'sib kelayotgan Alfa avlodining shaxsiy va psixik rivojlanishi	10
<i>Jo'rayeva Dilfuza Abdug'aniyevna</i>	
Teng yonli uchburchak xossalari va kesmaning o'rta perpendikulyari xossalariidan foydalangan holda masalalar yechish	13
<i>Namozov Diyorbek Baxtiyor o'g'li</i>	
Xiva xonligining siyosiy boshqaruv modeli: Buxoro va Qo'qon xonliklari bilan qiyosiy tahlili.....	17
<i>Mutallibjonov Boburmirzo</i>	
Boshlang'ich sinfda informatika fanini o'qitish metodikasi	26
<i>Nosirova Feruza Baxadir qizi</i>	
Funksional savodxonlik asosida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini professional rivojlantirishning strukturaviy-faoliyatli modeli.....	30
<i>Gafurova Mahfuza Abbosovna</i>	
Mutafakkirlar asarlarida bolalar faolligini shakllantirishda o'yinlardan foydalanishning yoritilishi	35
<i>Ravshanova Uldona Narziboyevna</i>	
Ijtimoiy-madaniy qadriyatlar variatsiyasi sharoitida talabalarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish mazmuni	39
<i>Vorisova Barnoxon Olimjon qizi</i>	
Huquqiy ta'lim va huquqiy tarbiya integratsiyasi orqali yoshlar orasida huquqbuzarliklarning oldini olish	43
<i>Habibjonov Izzatbek Dilshodjon o'g'li</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning tanqidiy va refleksiv tafakkurini rivojlantirishda antfragil yondashuvning o'rni.....	51
<i>G'ulomjonova Ziyodaxon A'zamjon qizi</i>	
Badiy adabiyotning yoshlar tarbiyasidagi didaktik imkoniyatlari	57
<i>Irisboyeva Xotiraxon Utbasarovna</i>	
Talabalarining o'quv amaliyoti jarayonida kasbiy mobilligini rivojlantirishda dual ta'limga asoslangan metodikani takomillashtirish	61
<i>G'ofurov To'liqinjon</i>	
Didactic Opportunities of Content and Language Integrated Learning (CLIL) Technology in English Language Teaching	67
<i>Ismailova Aziza Dilshodovna</i>	
Фольклорные источники в историко-географическом изучении памятников Устюрта.....	72
<i>Канаатов Есимкан</i>	
Xorijiy davlatlar tajribasida o'zgarishlarni boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish amaliyoti.....	76
<i>Abdullayev Amirulla Xazratovich</i>	
Algoritmik faollikni rivojlantirishning zamonaviy metodik yondashuvi	81
<i>Pardayeva Kamola Sultonovna</i>	
Sun'iy intellekt va startap ekotizimi asosida talabalarining tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish	86
<i>Imomaliyev Quvvat Choriyevich</i>	
Maktab ta'limida o'qitish sifatini baholashning ko'p tarmoqli raqamli-diagnostik tizimini joriy etish va boshqarish	91
<i>Nurmetov Tursunbek Kenjayevich</i>	
Event ta'lim texnologiyasi vositasida talabalarining o'qish samaradorligini oshirish	96
<i>Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Bo'tayeva Saodat Xudoyor qizi</i>	
Texnologik ta'lim yo'nalishi talabalarining malakaviy va pedagogik amaliyotlari uzviyligini ta'minlashning metodik modeli	99
<i>Mardonov Maqsudbek Maxmudovich</i>	
Nogironligi bo'lgan bolalarni tarbiyalayotgan oilalarga ijtimoiy-psixologik yordam ko'rsatishning nazariy-metodologik asoslari	103
<i>Umarova Umidaxon Ibaydullayevna</i>	

Chizmachilik darslarida animatsiyali modellarni qo'llashning pedagogik asoslari	108
<i>Xo'janiyozov Shokir Rustamovich</i>	
Fanlararo aloqadorlik asosida tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilini o'qitish metodikasi va uning eksperimental samaradorligi	114
<i>Isroilova E'zoza Akmal qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim tashkilotlarida ingliz tilini o'qitishda veb-kvestlar va raqamli keyslarni samarali qo'llash usullari	119
<i>Shermatova Ra'no O'ktam qizi, Baxodirova Gulnoz Kamalovna</i>	
Xalq og'zaki ijodi asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kreativ faoliyatini takomillashtirish texnologiyalari	124
<i>Abduraximova Muxabbat Allayevna</i>	
Bo'lajak fizika o'qituvchilarini nanotexnologiya sohasidagi bilimlarni taqdim etishga va o'qitishga tayyorlash metodikasi	129
<i>Sottarov Abduvali Umirqulovich</i>	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarning raqamli tafakkurini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish	133
<i>Nuraliyeva Feruza Abdusalim qizi</i>	
Emotsional intellekt va raqamli kommunikatsiya: yoshlar psixologiyasida zamonaviy tendensiyalar	137
<i>Qahharov Nuriddin Sherbek o'g'li</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda "o'quv burnout" (o'qishga nisbatan charchash va sovish) holatining oldini olishda motivatsion pedagogik texnologiyalar	142
<i>Babajanova Gulmira Muratbayevna</i>	
Linguopragmatic Errors in Artificial Intelligence-Generated Translations	147
<i>Aytmuxamedova Durdona Jasur qizi</i>	
Клинические особенности аллергодерматозов у лиц, проживающих в Ташкентской области	153
<i>Абдуллаева Ф. Б., Саипова Н. С.</i>	
Tyutorlik faoliyatining pedagogik ahamiyati	160
<i>Ashirova Gulnora Xayrullayevna</i>	
Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbga yo'naltirish metodikasini takomillashtirish	164
<i>Nurmuratova Iroda Nuriddinovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga tayyorlashda diqqat yetishmasligi va giperfaollik: mnemotexnik korreksiya	169
<i>Egamberdiyeva Xuriyat Egamberdiyevna, Kaxxarova Ozoda Abdimo'minovna</i>	
The Historical Development of Translation	173
<i>Sharopova Gulnoza Odil qizi</i>	
Integratsiya jarayonlarini samarali boshqarishga yo'naltirilgan metodik tizim	176
<i>L. T. Xudaybergenova</i>	
Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlari metodikasini ishlab chiqish	180
<i>G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi</i>	
Bo'lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion ta'lim texnologiyalarining o'rni: ilmiy adabiyotlar sharhi	186
<i>Xalimova S. A.</i>	
The Role and Opportunities of Artificial Intelligence (AI) in the Management of Educational Institutions	191
<i>Abduqahorova Lobar Oybekovna</i>	
Malaka oshirish jarayonida maktab direktorlarining mediakompetentligini rivojlantirishning tashkiliy-boshqaruv mexanizmi	197
<i>Xidirova Maftuna Ilhom qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida iqtisodiy tarbiya berishda STEAM va an'anaviy usullarning qiyosiy tahlili	205
<i>Boltayeva Nasiba Ilhom qizi</i>	

Kasb-hunar ta'limida elektromobillar va robototexnika yo'nalishlarini rivojlantirish: xalqaro hamkorlik tajribasi va "2+1" dual ta'lim modeli.....	209
<i>Dushanov Nuriddin Qo'ldoshovich, Suvonov Murodjon Abdurahmon o'g'li, Ibragimova Dinara Rustam qizi, Karimova Oygul Ro'ziyevna, Avliyoqulov Muxammad Mustafoyevich</i>	
Multimodal matnlarni tanlash va dalillarga asoslangan o'quv topshiriqlarining metodikasini ishlab chiqish ...	212
<i>G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda "ijodiy faoliyat" va "kreativlik" konseptlarining nazariy-metodologik interpretatsiyasi...	218
<i>Komila Aytmuratova</i>	
Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining leksik kompetensiyasini shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyasi asosida rivojlantirishga doir mashqlar tipologiyasining samaradorligi.....	222
<i>Maxmudova Feruza Salimjonovna</i>	
O'zbek va rus nasrida oilaviy munosabatlarning badiiy-psixologik talqini	227
<i>Qurbonova Malika Toxir qizi</i>	
O'quv-biluv kompetensiyasining nazariy asoslari va zamonaviy pedagogik yondashuvlar	230
<i>Saydaxmedova Barno Batirovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matematik tayyorgarligi tarkibi: TIMSS va PISA xalqaro baholash dasturlari asosidagi nazariy tahlil	235
<i>Abdusattarova Zaynab</i>	
Fizikani o'qitishda barqaror taraqqiyot tushunchalarini rivojlantirish: O'zbekiston kontekstida adabiyotlar tahlili.....	243
<i>Avazova Oltin</i>	
Futbolda 11–12 yoshli darvozabonlarni texnik-taktik jihatdan tayyorlashda maxsus mashqlarning ahamiyati	247
<i>Ibragimov Qosimbek Isroil o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fanni o'qitish jarayonida sun'iy intellekt yordamida foydalanib nazariy bilimlarni hayotga tatbiq qilib o'rganish metodlari	253
<i>Jo'layeva Munira Choriyevna</i>	
Creativity-Oriented Language Teaching in Karakalpak Folk Pedagogy	256
<i>Khodzhanizayeva Aygul Aytmuratovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda estetik kompetentlikni rivojlantirishning metodik asoslari.....	264
<i>Saidova Dilorom Erkinovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda matematik muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi	269
<i>Farhodova Sevara Qo'ziboy qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda ona tili darslarida tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyalari.....	274
<i>Norkulova Jasmina Sodikovna</i>	
Umumta'lim maktablarida matematik kechalar orqali o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish samaradorligi.....	277
<i>Saytniyozov Adham Annamuhomet o'g'li</i>	
Tibbiy va pedagogik ta'lim jarayonida "Case Study" metodini qo'llash orqali talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish	282
<i>Shaymatova Azizaxon Rustambekovna</i>	
Dutor ijrochiligining amaliy-texnik jihatlariga e'tibor qaratish va ushbu jarayonni rivojlantirish	286
<i>Shodiyeva Shahinabonu Shoirjon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik texnikani shakllantirish texnologiyalari	293
<i>Turimbetova Sveta Muhammedaliyevna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila o'rtasidagi hamkorlik menejmentini takomillashtirishda direktor o'rinbosarining roli	297
<i>Xolnazarova Shaxnoza Baxodir qizi</i>	
Адаптивная геймификация в школьном обучении физике	304
<i>Индира Бахадуровна Ерлепесова</i>	
Bo'lajak pedagoglarda qadriyatlar tizimining shakllanishiga ta'sir etuvchi psixologik omillar	309
<i>Taylanova Sh. Z.</i>	

Metakognitiv kompetensiya: mohiyati va mazmuni, tarixiy evolyutsiyasi.....	317
Xasanova Feruza Xurramovna, Abdullayeva G. A.	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy tayyorgarlikni ta'minlovchi refleksiv va motivatsion mexanizmlar	322
Fayziyeva Umida Asadovna	
Arab tilida jumla tuzilishi: ismiy va fe'liy jumlalarning nahviy tahlili	328
Quqonboyeva Moxlaroyim Elmurodjon qizi	
"Maugli" asarining didaktik ahamiyati va obrazlar tahlili	333
To'g'onova Dinoraxon Mansurjon qizi	
Jadid taraqqiyparvari Ahmad Zaki Validiyning ijtimoiy-siyosiy faoliyati va uning vatanparvarlik harakatlari...	337
Raximov Azizbek Normurodovich	
Biologiya darslarida kooperativ ta'lim texnologiyasidan foydalanish metodikasi	342
Ibodova Mahfuza Namozovna	
Ta'limni tashkil etishning pedagogik omillari	346
Yuldasheva Nilufar Abdullayevna, Hazratkulova Lobar To'rabek qizi	
5–7 yoshli qizlarda badiiy gimnastika orqali maxsus harakat ko'nikmalarini rivojlantirish	350
Botirova Sayyora Nurullayevna	
Talabalarda grammatik kompetensiyani rivojlantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari	354
Aymanova Shyirinay Kamilovna	
Yosh ofitserlarda xizmat rezistentligini belgilovchi ijtimoiy-psixologik determinantlar	357
Rejаметова Irada Ikramshikovna	
Chapaqay o'quvchilarda grafik malakalarni rivojlantirishning o'ziga xos jihatlari	363
Yusufzoda Shabnami Yunus	
Преимущества использования STEAM технологий в дошкольном образовании.....	368
Садикова Д. Х.	
Sun'iy intellekt bilan ishlash jarayonida o'quvchilarning kognitiv mustaqilligi va metakognitiv nazoratining pedagogik-psixologik determinantlari	371
Saliyeva Muslima Maxsetbay qizi	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt asosidagi kiberxavfsizlik tizimlarining etik va huquqiy jihatlari o'qitish metodikasi	377
Turanova Aynur Baxtjan qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalar alaliyasini korreksiya qilishda neyrostimulyatsiya hamda logopedik texnologiyalarning kompleks qo'llanilishi.....	381
Axunxodjayeva Dildoraxon G'anixon qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti, oila va mahalla hamkorligi korporativ ta'lim tendensiyasi sifatida	384
Qilichova Marxabo Xudaykulovna	
Informatika fanini innovatsion vositalar bilan o'qitish.....	392
Allaberganova Muyassar, Po'lotova Sevinchoy Arslon qizi	
Jamoat tartibini saqlash xizmatida boshqaruv kompetensiyalarining ijtimoiy-psixologik determinatsiyasi....	397
Mamatxanov Nodirxon Sadridin o'g'li	
Sociolinguistic Variation in English: A Study of Dialects and Accents.....	402
Keldiboyeva Diyora Shuhratilla qizi, Ramazonova Feruzaxon Akbarovna	
Ingliz va o'zbek multimodal diskursida lingvomadaniy ma'noning verbal-vizual vositalar orqali voqelanishi: chog'ishtirma-pragmatik tahlil.....	405
Mo'minova Maftuna Alijonovna	
Long-Term Retention and Pragmatic Use of English Idioms Following Adaptive Instruction: A Longitudinal Follow-Up Study.....	409
Alisher Sidikov Uktamjonovich	
Ta'lim klasteri sharoitida bo'lajak muhandislarning tayanch kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari va metodik modeli	418
Yangiyev Shavkat Norkobulovich	
Ixtisoslashtirilgan maktab o'quvchilarining biologiya fanidan olimpiada masalalarini yechish ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	422
Sh. Yu. Abdunabiyeva	

Dual ta'lim modeli sharoitida bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik muloqot kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari.....	428
Turamuratov Ulug'bek Uraqovich	
Bo'lajak o'qituvchilarni raqamli baholash faoliyatiga tayyorlashning pedagogik modeli	433
Raisov Shamsiddin Rashid o'g'li	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarining kreativ fikrlashini rivojlantirishda raqamli pedagogik texnologiyalarning samaradorligi	438
Radjapov Aybek Allaberganovich	
Miya falajiga chalingan bolalar bilan qilichbozlik mashg'ulotlarini o'tkazish uchun moslashuvchan dasturni ishlab chiqish va raqamli uslubiy yordam	442
Davranova Maftunabonu Elyorovna	
Maxsus pedagogika yo'nalishi talabalari kasbiy mas'uliyatini shakllantirishning nazariy va amaliy asoslari...	448
Xalimova Ozoda	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlashini raqamli didaktik o'yinlar vositasida rivojlantirish	451
Sabohat Sharofiddinovna Siddiqova	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy-metodik kompetentligini rivojlantirishda simulyatsion texnologiyalarni qo'llash metodikasi	455
Baratova Yulduz	
Talabalar huquqiy madaniyatini yuksaltirishda sun'iy intellektning o'rni	461
Shamsudinova Malika Ulug'bek qizi	
Deviant xulqli o'quvchilarni tarbiyalashning pedagogik-psixologik muammolari va ularning yechimlari.....	464
Usmonov Abdurashid Norbo'tayevich	
Muloqot va uni o'smirlik yoshida rivojlantirish masalalari	470
Orifova Sabot Yakubovna	
O'smirlik davridagi shaxslararo munosabatlarni tadqiq etish metodlari.....	474
Safarova Dilnoza Kuchkarovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining barkamol yosh avlodni shakllantirishda milliy innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni	478
Ibodullayeva Dildora Shukrulla qizi	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va oila hamkorligi ahamiyatining rivojlangan xorijiy mamlakatlar tajribasi asosida tahlili.....	481
Oripova A'lo O'ktam qizi	
Logopediya fanida me'yor tushunchasining zamonaviy talqinlari: nazariy yondashuvlar va metodologik asoslar.....	485
Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ingliz tilida ishonchli muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda zamonaviy pedagogik metodlarning o'rni va amaliy tahlili.....	489
Gulnoza Djurakulova Shavkatovna, Ochildiyeva Shahnoza Avdivohid qizi	
Dual ta'lim sharoitida bo'lajak qishloq xo'jaligi muhandislarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirish natijalari	494
Abdullayeva Rohilaxon Ne'matjonovna	
Probatsiya nazoratidagi shaxslarni ijtimoiy moslashtirishda psixologik xizmatning samaradorligi	500
Qayumov Ramazon Zoirjon o'g'li	
Umumta'lim maktablarida musiqa madaniyati darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish muammolari va yechimlari.....	507
O'rishboyeva Xumora O'rol qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirishda innovatsion raqamli texnologiyalar imkoniyatlari	510
Abdulkarimova Rayxona Akmalovna	
Inklyuziv ta'limda subyektlar faoliyatini raqamli tahlil qilishda ma'lumotlar bazasi va monitoring tizimining ahamiyati	515
Dilshodov Abrorjon Dilshodjon o'g'li	

Value Representations in the Family-School-Student System	522
Gulbakhar Orazbayeva	
Gamified Writing Tasks and Their Impact on Learner Motivation and Text Quality	527
Islamova Nilufar Ismail qizi	
Innovatsion ta'lim metodlari va texnologiyalari asosida bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarida pedagogik liderlik kompetensiyalarini rivojlantirish mazmuni	534
Jumanov Lochinbek Habibulla o'g'li	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida muloqot kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari ...	537
Mamazokirova Robiyaxon Muhammadali qizi, Qodirova Buzulayho Turgunovna	
STEAM ta'lim texnologiyasi asosida bo'lajak tarbiyachilarning metodik tayyorgarligini takomillashtirish tizimi	543
To'raqulova Malohat Bahodir qizi	
Hozirgi o'zbek she'riyatida intertekstual talqinlar	547
Ro'ziqulova Dilbar Muzaffar qizi	
Mustaqillik va Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi	551
Erkayev Elmira Temirovich	
Yapon pedagogik tajribasini O'zbekiston oliy ta'lim muhitiga moslashtirishning didaktik shartlari	556
Jumanazarova Gullola Yoqubjanovna	
Velosportchilarda irodaviy xususiyatlarning namoyon bo'lishi va ularni rivojlantirishning psixologik jihatlari	560
Raxmonova Go'zal Bobir qizi	
Migrant talabalarda shaxsiy identifikatsiyani shakllantirishning pedagogik usullari	563
Turg'unov Ilxomjon Iqboljon o'g'li	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishning innovatsion usullari ...	567
Ergasheva Go'zal Ruzimurod qizi	
Shaxs liderlik sifatlarini rivojlantirish jarayonining nazariy asoslari	571
Mansurova Lobar Luqmon qizi	
Translation Types, Approaches and Concepts	575
Sharopova Gulnoza Odil qizi	
Boshlang'ich sinflarda sun'iy intellekt va raqamli o'yinlardan foydalanish afzalliklari	579
Namozova Sevinch Asqar qizi, S. D. Usmonov	
Психологические особенности родительства в молодых семьях	583
Абдуқодирова Дилшода Жамшиддин қизи	
Формирование гендерных стереотипов в семье и их влияние на психологию молодёжи	588
Каршибаева Гульноза Абдуқодировна	
Bo'lajak o'qituvchilarda neyro-motivatsion qobiliyatlarni rivojlantirish va kasbiy tayyorgarlik sifatini oshirish	593
Mamajonova Zulfizarxon Madaminovna	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak tasviriy san'at fani o'qituvchilarini innovatsion faoliyatga tayyorlash	596
Nozimova Muhabbat Akram qizi	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish omillari	600
Teshayev Javohir Nurali o'g'li	

BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI

Teshayev Javohir Nurali o'g'li

Buxoro davlat universiteti sport va san'at fakulteti
tasviriy san'at va musiqa ijrochiligi kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslari hamda ushbu jarayonga ta'sir etuvchi pedagogik, psixologik, metodik va innovatsion omillar tahlil qilingan. Tadqiqotda kasbiy kompetensiya tushunchasining mazmun-mohiyati, uning tarkibiy komponentlari, musiqiy-pedagogik faoliyatda tutgan o'rni hamda zamonaviy ta'lim talablariga muvofiq shakllantirish mexanizmlari yoritilgan. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak musiqa o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida kompetensiyaviy yondashuv, interfaol ta'lim texnologiyalari, raqamli pedagogika, amaliy mashg'ulotlar, mustaqil ta'lim va pedagogik amaliyotning kasbiy kompetensiyani rivojlantirishdagi ahamiyati asoslab berilgan. Maqolada kasbiy kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiluvchi motivatsion, kommunikativ, ijodiy, refleksiv va axborot-kommunikatsion kompetensiyalarni shakllantirish omillari ilmiy jihatdan tahlil etilgan.

Kalit so'zlar: kasbiy kompetensiya, bo'lajak musiqa o'qituvchisi, kompetensiyaviy yondashuv, musiqa ta'limi, pedagogik kompetensiya, metodik kompetensiya, ijodiy kompetensiya, kommunikativ kompetensiya, refleksiv kompetensiya, innovatsion pedagogik texnologiyalar, raqamli ta'lim, pedagogik amaliyot, kasbiy tayyorgarlik, ta'lim sifati, oliy ta'lim, musiqiy-pedagogik faoliyat, professional rivojlanish, ta'lim jarayoni, zamonaviy pedagogika, uzluksiz kasbiy rivojlanish.

Abstract: This article examines the theoretical and methodological foundations of developing the professional competence of prospective music teachers and analyzes the pedagogical, psychological, methodological, and innovative factors influencing this process. The study reveals the essence of the concept of professional competence, its structural components, its role in music-pedagogical activities, and the mechanisms for its development in accordance with contemporary educational requirements. Particular attention is paid to the competency-based approach, interactive teaching technologies, digital pedagogy, practical training, independent learning, and teaching practice as key means of enhancing the professional competence of prospective music teachers in higher education institutions. The article also provides a scientific analysis of the factors contributing to the development of motivational, communicative, creative, reflective, and information and communication competencies necessary for successful professional performance.

Key words: professional competence, prospective music teacher, competency-based approach, music education, pedagogical competence, methodological competence, creative competence, communicative competence, reflective competence, innovative educational technologies, digital education, teaching practice, professional training, quality of education, higher education, music-pedagogical activity, professional development, educational process, modern pedagogy, lifelong professional development.

Аннотация: В данной статье проанализированы теоретико-методологические основы развития профессиональной компетентности будущих учителей музыки, а также педагогические, психологические, методические и инновационные факторы, влияющие на данный процесс. Раскрыты сущность понятия профессиональной компетентности, её структурные компоненты, роль в музыкально-педагогической деятельности и механизмы формирования в соответствии с современными требованиями системы образования. Особое внимание уделено компетентностному подходу, интерактивным образовательным технологиям, цифровой педагогике, практическим занятиям, самостоятельному обучению и педагогической практике как важным средствам развития профессиональной компетентности будущих учителей музыки в условиях высшего образования. В статье научно обоснованы факторы формирования мотивационной, коммуникативной, творческой, рефлексивной и информационно-коммуникационной компетентностей, обеспечивающих успешную профессиональную деятельность педагога.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, будущий учитель музыки, компетентностный подход, музыкальное образование, педагогическая компетентность, методическая компетентность, творческая компетентность, коммуникативная компетентность, рефлексивная компетентность, инновационные педагогические технологии, цифровое образование, педагогическая практика, профессиональная подготовка, качество образования, высшее образование, музыкально-педагогическая деятельность, профессиональное развитие, образовательный процесс, современная педагогика, непрерывное профессиональное развитие.

KIRISH

Bugungi globallashuv jarayonlari, raqamli transformatsiya hamda ta'lim tizimida yuz berayotgan tub islohotlar pedagog kadrlarni tayyorlash mazmuni va sifatiga nisbatan mutlaqo yangi talablarni ilgari surmoqda. Jahon ta'lim amaliyotida kompetensiyaga asoslangan yondashuv (Competency-Based Education) bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashning eng samarali modeli sifatida e'tirof etilib, o'quv jarayonini nazariy bilimlarni o'zlashtirish bilan cheklab qolmasdan, ularni amaliy faoliyatda qo'llash, muammoli vaziyatlarni mustaqil hal etish, ijodiy va tanqidiy fikrlash, kasbiy mas'uliyat hamda uzluksiz o'zini rivojlantirish kompetensiyalarini shakllantirishga yo'naltirmoqda. Shu sababli oliy pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish ta'lim sifatini belgilovchi asosiy mezonlardan biri sifatida qaralmoqda.

O'zbekiston Respublikasida ham ta'lim sohasini isloh qilish, pedagog kadrlar tayyorlash sifatini xalqaro standartlar darajasiga olib chiqish hamda oliy ta'limning raqobatbardoshligini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari qatoriga kiradi. So'nggi yillarda qabul qilingan ta'limga oid normativ-huquqiy hujjatlar, jumladan, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun¹, O'zbekiston Respublikasini 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi, oliy ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi hamda pedagog kadrlarni tayyorlashga oid davlat ta'lim standartlarida kompetensiyaviy yondashuv asosida mutaxassislarni tayyorlash, ta'lim jarayoniga innovatsion pedagogik va axborot texnologiyalarini keng joriy etish, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy va shaxsiy kompetensiyalarini rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan. Mazkur vazifalarni amalga oshirishda musiqa ta'limi alohida o'rin tutadi. Musiqa insonning estetik didini shakllantirish, ma'naviy dunyosini boyitish, milliy va umuminsoniy qadriyatlarini anglash, ijodiy tafakkurni rivojlantirish hamda barkamol shaxsni tarbiyalashning muhim vositalaridan biridir. Shu sababli umumiy o'rta ta'lim maktablari, ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalari va oliy ta'lim tizimida faoliyat yuritadigan musiqa o'qituvchilarining kasbiy salohiyati ta'lim sifati va yosh avlodning ma'naviy-estetik rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Zamonaviy musiqa o'qituvchisi nafaqat musiqiy-nazariy bilim va ijrochilik mahoratiga, balki pedagogik, psixologik, metodik, kommunikativ, axborot-kommunikatsion va innovatsion kompetensiyalarga ham ega bo'lishi zarur. Musiqa o'qituvchisining kasbiy faoliyati boshqa fan o'qituvchilariga nisbatan o'ziga xos murakkab integrativ xususiyatga ega. U bir vaqtning o'zida pedagog, ijrochi, dirijyor, musiqashunos, tarbiyachi va tashkilotchi sifatida faoliyat olib boradi. Shu bois bo'lajak musiqa o'qituvchilarini tayyorlash jarayoni faqat kasbiy bilimlarni o'rgatish bilan cheklanmasdan, ularda ijodiy tafakkur, badiiy-estetik did, sahna madaniyati, kommunikativ qobiliyat, pedagogik refleksiya, innovatsion fikrlash hamda kasbiy moslashuvchanlikni rivojlantirishni ham talab etadi.

Ayniqsa, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi musiqa ta'limida elektron darsliklar, virtual cholg'ular, notografik dasturlar (Sibelius, Finale, MuseScore), audio va video tahrirlash vositalari, sun'iy intellekt elementlariga asoslangan musiqiy platformalar hamda masofaviy ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanishni taqozo etmoqda. Kasbiy kompetensiya tushunchasi zamonaviy pedagogika, psixologiya va kasbiy ta'lim nazariyasining muhim kategoriyalaridan biri hisoblanadi. U mutaxassisning kasbiy faoliyatni samarali amalga oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, malaka, tajriba, shaxsiy fazilatlar, qadriyatlar va motivlarning o'zaro integratsiyasini ifodalaydi.

Kompetensiyaviy yondashuvga ko'ra, bo'lajak o'qituvchi faqat nazariy bilim egasi emas, balki o'z bilimlarini amaliy faoliyatda qo'llay oladigan, pedagogik muammolarni mustaqil hal etadigan, innovatsion g'oyalarni ilgari suradigan va o'z kasbiy rivojlanishini doimiy ravishda takomillashtirib boradigan mutaxassis bo'lishi lozim. Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar ko'p qirrali xarakterga ega bo'lib, ularni pedagogik, psixologik, metodik, tashkiliy, texnologik va ijtimoiy omillarga ajratish mumkin. Pedagogik omillar qatoriga zamonaviy ta'lim metodlari, kompetensiyaviy yondashuv, interfaol ta'lim texnologiyalari, muammoli ta'lim, loyihaviy o'qitish va integrativ yondashuv kiradi. Psixologik omillar esa talabaning kasbiy motivatsiyasi, ijodiy faolligi, refleksiv qobiliyati, emotsional barqarorligi hamda o'zini rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojini o'z ichiga oladi.

Metodik omillar sifatida fanlararo integratsiya, amaliy mashg'ulotlarning sifati, pedagogik amaliyotning samaradorligi, vokal-xor va cholg'u tayyorgarligi, musiqa o'qitish metodikasini puxta egallash muhim ahamiyat kasb etadi. Texnologik omillar esa raqamli ta'lim resurslari, multimedia vositalari, elektron platformalar va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanishni nazarda tutadi. Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, kompetensiyaviy yondashuvning nazariy asoslari xorijiy olimlar J. Raven, D. McClelland, R. Boyatzis, L. Spencer, P. Perrenoud hamda boshqa tadqiqotchilar tomonidan ishlab chiqilgan.

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi mamlakatlari olimlari I. A. Zimnyaya, A. V. Xutorskoy, V. A. Slastenin, E. F. Zeer va boshqalar pedagogning kasbiy kompetensiyasini shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslarini tadqiq etganlar.

1 <https://lex.uz/docs/-5013007>

O'zbekistonlik olimlar tomonidan ham pedagogik kompetensiyalar, kasbiy tayyorgarlik, musiqa ta'limi metodikasi hamda pedagogik mahorat masalalari yuzasidan muhim ilmiy izlanishlar olib borilgan. Biroq bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillarni kompleks tizim sifatida tahlil qilish, ularning o'zaro bog'liqligini aniqlash hamda zamonaviy raqamli ta'lim muhitida samarali rivojlantirish mexanizmlarini ishlab chiqish bo'yicha tadqiqotlar yetarli darajada yoritilmagan.

Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak musiqa o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida ayrim muammolar ham kuzatilmoqda. Jumladan, nazariy va amaliy tayyorgarlikning o'zaro uyg'unligini ta'minlash, pedagogik amaliyot samaradorligini oshirish, zamonaviy raqamli vositalardan foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish, kreativ yondashuvni kuchaytirish hamda kompetensiyalarni baholashning samarali mezonlarini ishlab chiqish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Mazkur muammolarni ilmiy asosda hal etish bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogika, psixologiya hamda musiqa ta'limi nazariyasining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kompetensiyaviy yondashuv dastlab XX asrning 70-yillaridan boshlab kasbiy ta'lim tizimida shakllana boshlagan bo'lib, keyinchalik pedagogik ta'limning asosiy metodologik yo'nalishiga aylandi. Bugungi kunda mazkur masala xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan turli nuqtayi nazardan tadqiq etilgan. Ta'lim natijalarini faqat nazariy bilimlar orqali emas, balki kasbiy faoliyatni samarali amalga oshirish imkonini beradigan kompetensiyalar orqali baholashga alohida e'tibor qaratildi. Shu davrdan boshlab bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish bo'yicha ko'plab ilmiy tadqiqotlar olib borildi.

Kompetensiyaviy yondashuvning pedagogik asoslari A. V. Xutorskoy tomonidan chuqur o'rganilgan. Uning "Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования" (2003) nomli ilmiy maqolasida tayanch kompetensiyalar shaxsga yo'naltirilgan ta'limning asosiy elementi sifatida talqin qilinadi. Muallif kompetensiyani o'quvchining bilim, ko'nikma va amaliy tajribasining integrallashgan natijasi sifatida baholaydi hamda o'qituvchi faoliyatini kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish zarurligini asoslaydi. Ushbu yondashuv bugungi kunda bo'lajak musiqa o'qituvchilarini tayyorlash metodikasini takomillashtirishda muhim nazariy manba hisoblanadi.

Kasbiy kompetensiyaning mazmun-mohiyati va uning pedagogik ta'limdagi o'rni I. A. Zimnyayaning "Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании" (2004) ilmiy ishida batafsil yoritilgan. Muallif kompetensiyalarni shaxsiy, ijtimoiy va kasbiy kompetensiyalarga ajratib, ularning o'zaro uzviy bog'liqligini ilmiy asoslaydi. Zimnyayaning fikricha, zamonaviy o'qituvchi faqat bilim egasi emas, balki pedagogik vaziyatlarni mustaqil hal eta oladigan, ijodkor va refleksiv fikrlovchi mutaxassis bo'lishi zarur.

Pedagogik faoliyatning nazariy asoslari V. A. Slastenin, I. F. Isaev va E. N. Shiyanov muallifligidagi "Педагогика" (2002) darsligida keng yoritilgan. Mualliflar pedagogning kasbiy kompetensiyasini pedagogik bilim, metodik tayyorgarlik, muloqot madaniyati, pedagogik takt va kasbiy mahoratning uzviy birligi sifatida tavsiflaydilar. Ushbu yondashuv musiqa o'qituvchisining kasbiy faoliyatini baholashda ham muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Kasbiy rivojlanishning psixologik jihatlarini E. F. Zeerning "Психология профессионального развития" (2006) monografiyasida keng tahlil qilingan. Muallif kasbiy shakllanishning bosqichlari, kasbiy motivatsiya, refleksiya va o'z-o'zini rivojlantirish omillarini tahlil qilib, kasbiy kompetensiyaning uzluksiz rivojlanishini zamonaviy ta'limning asosiy talabi sifatida e'tirof etadi. Zeerning ilmiy qarashlari bo'lajak musiqa o'qituvchilarida kasbiy motivatsiyani rivojlantirish mexanizmlarini tushunishda muhim ahamiyat kasb etadi. XXI asr ta'limida o'qituvchi kompetensiyalarining xalqaro modeli Philippe Perrenoudning "Dix nouvelles compétences pour enseigner" (1999) asarida ishlab chiqilgan. Muallif zamonaviy pedagog egallashi zarur bo'lgan o'nta asosiy kompetensiyani belgilab, ular orasida ta'limni loyihalash, hamkorlikda ishlash, axborot texnologiyalaridan foydalanish, o'quvchilarni individual qo'llab-quvvatlash hamda kasbiy refleksiyani alohida ajratib ko'rsatadi. Ushbu kompetensiyalar bugungi kunda musiqa ta'limida ham dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Musiqa pedagogikasi yo'nalishida D. B. Kabalevskiyning qayta nashr etilgan "Основные принципы и методы программы по музыке для общеобразовательной школы" (1991-yilgi nashr) asari musiqa ta'limining metodik asoslarini yorituvchi muhim manbalardan biri hisoblanadi. Muallif musiqa ta'limining asosiy maqsadini o'quvchilarning musiqiy madaniyatini shakllantirish, estetik didini rivojlantirish hamda ijodiy fikrlashini rag'batlantirish bilan bog'laydi. Uning metodik qarashlari bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda muhim o'rin tutadi.

O'zbekistonda pedagogik ta'limning kompetensiyaviy davlat ta'lim standartlari va malaka talablari ham kompetensiyaviy yondashuv asosida takomillashtirildi. 2019-yilda qabul qilingan O'zbekiston Respublikasi Oliy

ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi oliy ta'limni xalqaro standartlarga moslashtirish, ta'lim sifatini oshirish va pedagoglarni zamonaviy kompetensiyalar asosida tayyorlashning ustuvor yo'nalishlarini belgilab berdi. Mazkur konsepsiya oliy pedagogik ta'limda raqamli texnologiyalar, innovatsion ta'lim metodlari va amaliy kompetensiyalarni rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi.

So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish faqat nazariy tayyorgarlik bilan cheklanmaydi. Ushbu jarayonda pedagogik amaliyot, vokal-xor mashg'ulotlari, cholg'u ijrochiligi, dirijyorlik, raqamli musiqa dasturlaridan foydalanish, ijodiy loyihalar hamda refleksiv faoliyat muhim omillar sifatida e'tirof etiladi. Ayniqsa, Moodle, Google Classroom, MuseScore, Sibelius va boshqa raqamli platformalarning o'quv jarayoniga joriy etilishi bo'lajak musiqa o'qituvchilarining axborot-kommunikatsion kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, 1990-yildan keyingi tadqiqotlarda kasbiy kompetensiya tushunchasi, uning tarkibiy qismlari hamda rivojlantirish mexanizmlari keng yoritilgan. Biroq bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini pedagogik, metodik, psixologik va raqamli omillarning o'zaro integratsiyasi asosida rivojlantirish, ularning samaradorligini empirik tadqiqotlar orqali baholash va kompetensiyalarni shakllantirishning zamonaviy modelini ishlab chiqish masalalari hali ham qo'shimcha ilmiy izlanishlarni talab etadi. Shu jihatdan mazkur tadqiqot mavjud ilmiy qarashlarni boyitish hamda musiqa ta'limi amaliyotini takomillashtirishga xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolaning metodologik asosini bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish jarayonini o'rganishga yo'naltirilgan kompetensiyaviy, tizimli, faoliyatga yo'naltirilgan hamda shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar tashkil etadi. Ushbu metodologik yondashuvlar asosida bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi, pedagogik faoliyatga tayyorlik darajasi va professional kompetensiyalarining shakllanish xususiyatlari tahlil qilinadi. Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak musiqa o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasi pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish imkonini beruvchi bilim, ko'nikma, malaka, amaliy tajriba va shaxsiy sifatlarning yaxlit tizimi sifatida talqin qilinadi. Mazkur yondashuv kasbiy kompetensiyaning tarkibiy qismlari bo'lgan musiqiy-nazariy bilimlar, ijrochilik mahorati, metodik tayyorgarlik, kommunikativ qobiliyat, kreativ fikrlash va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Tizimli yondashuv asosida bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasi murakkab va ko'p tarkibli pedagogik tizim sifatida qaraladi. Ushbu yondashuv orqali kasbiy kompetensiyaning motivatsion, kognitiv, amaliy-faoliyatga oid, kommunikativ, ijodiy va refleksiv komponentlari o'zaro bog'liq holda tahlil qilinadi. Shuningdek, kompetensiyani rivojlantirishga ta'sir etuvchi pedagogik, psixologik, metodik hamda innovatsion omillarning o'zaro aloqadorligi ochib beriladi. Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasi amaliy faoliyat jarayonida shakllanishini nazarda tutadi. Ushbu yondashuv asosida vokal-xor mashg'ulotlari, cholg'u ijrochiligi, dirijyorlik faoliyati, musiqa o'qitish metodikasi, pedagogik amaliyot, mustaqil ta'lim va ijodiy loyihalar kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirishning muhim vositalari sifatida belgilanadi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv bo'lajak musiqa o'qituvchisining individual imkoniyatlari, ijodiy qobiliyatlari, kasbiy motivatsiyasi va o'z-o'zini rivojlantirish ehtiyojlarini hisobga olishga asoslanadi. Mazkur yondashuv ta'lim jarayonida talabaning faol ishtirokini ta'minlash, uning mustaqil fikrlashi, pedagogik ijodkorligi va kasbiy pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi.

Maqolada pedagogika, psixologiya, musiqa ta'limi metodikasi va kasbiy ta'lim yo'nalishlariga oid ilmiy manbalarni tahlil qilish, qiyoslash, umumlashtirish va tizimlashtirish kabi nazariy metodlardan foydalanilgan. Mazkur metodlar orqali kasbiy kompetensiya tushunchasining mazmuni, uning tarkibiy tuzilishi hamda bo'lajak musiqa o'qituvchilarida shakllantirish omillari ilmiy jihatdan asoslangan. Shuningdek, bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini aniqlash va rivojlanish holatini baholashda kuzatish, suhbat, anketa so'rovlari, pedagogik tajriba-sinov hamda amaliy faoliyat natijalarini tahlil qilish usullaridan foydalaniladi. Ushbu metodlar orqali talabalarning kasbiy motivatsiyasi, musiqa pedagogikasiga bo'lgan qiziqishi, metodik tayyorgarligi, ijodiy faolligi va zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari o'rganiladi.

Kasbiy kompetensiyani baholash quyidagi mezonlar asosida amalga oshiriladi:

- motivatsion mezon – bo'lajak musiqa o'qituvchisining kasbiy faoliyatga qiziqishi, pedagogik kasbiga munosabati va uzluksiz rivojlanishga intilishi;
- kognitiv mezon – musiqa nazariyasi, pedagogika, psixologiya va musiqa o'qitish metodikasi bo'yicha bilimlarning shakllanganlik darajasi;
- amaliy-faoliyat mezoni – musiqiy ijrochilik, pedagogik jarayonni tashkil etish, ta'lim metodlarini qo'llash va o'quv faoliyatini boshqarish ko'nikmalari;

- ijodiy mezon – pedagogik faoliyatda innovatsion yondashuvlardan foydalanish, yangi g'oyalar yaratish va ijodiy yechimlar ishlab chiqish qobiliyati;
- refleksiv mezon – o'z faoliyatini tahlil qilish, kasbiy kamchiliklarni aniqlash va rivojlanish yo'nalishlarini belgilash qobiliyati.

Mazkur metodologik yondashuvlarda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlariga ham alohida e'tibor qaratiladi. Jumladan, elektron ta'lim resurslari, multimedia vositalari, raqamli musiqa dasturlari hamda masofaviy ta'lim platformalaridan foydalanish bo'lajak musiqa o'qituvchilarining axborot-kommunikatsion kompetensiyasini rivojlantirishning samarali vositalaridan biri sifatida qaraladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy oliy pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak musiqa o'qituvchilarini tayyorlash jarayoni nafaqat maxsus musiqiy bilimlarni egallash, balki ularni pedagogik faoliyatda samarali qo'llay olish qobiliyatini shakllantirishga yo'naltirilmoqda. Chunki bugungi ta'lim muhitida musiqa o'qituvchisining kasbiy faoliyati an'anaviy bilim berish vazifasi bilan chegaralanmaydi. U o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish, ijodiy faolligini qo'llab-quvvatlash, milliy va jahon musiqa merosini anglashlariga yordam berish, ta'lim jarayonini zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etish kabi ko'p qirrali vazifalarni bajarishi lozim.

Bo'lajak musiqa o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasi uning kasbiy faoliyatga tayyorligini ifodalovchi murakkab tizim bo'lib, unda musiqiy bilimlar, pedagogik mahorat, metodik tayyorgarlik, ijodiy tafakkur va shaxsiy sifatlar uyg'unlashadi. Mazkur kompetensiyaning shakllanishi talabaning oliy ta'lim jarayonida olgan nazariy bilimlari, amaliy mashg'ulotlardagi tajribasi, mustaqil izlanishlari hamda pedagogik faoliyatga bo'lgan munosabati bilan belgilanadi. Musiqa o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasi, avvalo, uning musiqiy faoliyatni pedagogik maqsad asosida tashkil eta olish qobiliyatida namoyon bo'ladi. Bunda musiqiy asarlarni tanlash, ularning mazmun-mohiyatini ochib berish, o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish, musiqiy idrokni rivojlantirish hamda ijodiy faoliyatni tashkil etish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan, musiqa o'qituvchisining kompetentligi faqat ijrochilik mahorati bilan emas, balki ushbu mahoratni pedagogik jarayonga samarali tatbiq eta olish darajasi bilan ham belgilanadi.

Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish ko'plab omillarning o'zaro ta'siri natijasida amalga oshadi. Mazkur omillarni pedagogik, psixologik, metodik va texnologik yo'nalishlarga ajratish mumkin. Pedagogik omillar kasbiy kompetensiyani shakllantirish jarayonining mazmuni, tashkil etish shakllari va ta'lim metodlari bilan bog'liqdir. Oliy ta'lim muassasalarida musiqa yo'nalishi talabalarining kasbiy tayyorgarligini oshirishda fanlararo integratsiya muhim ahamiyatga ega. Xususan, musiqa nazariyasi, cholg'u ijrochiligi, vokal, dirijyorlik, pedagogika, psixologiya va musiqa o'qitish metodikasi fanlarining o'zaro bog'liqligi bo'lajak mutaxassisning yaxlit kasbiy dunyoqarashini shakllantiradi.

Ta'lim jarayonida muammoli vaziyatlar yaratish, ijodiy topshiriqlar berish, loyihaviy faoliyatni tashkil etish va amaliy mashg'ulotlarni ko'paytirish talabalarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Ayniqsa, musiqa darslarini loyihalashtirish, turli yosh guruhlar bilan ishlash metodlarini ishlab chiqish va pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish bo'lajak o'qituvchining kasbiy tayyorgarligini mustahkamlaydi. Kasbiy kompetensiyaning rivojlanishida shaxsning ichki imkoniyatlari, motivatsiyasi va kasbiy yo'nalganligi muhim o'rin tutadi. Musiqa o'qituvchisi faoliyati yuqori darajadagi hissiy barqarorlik, ijodiy faollik va muloqot madaniyatini talab qiladi. Shu sababli bo'lajak mutaxassislarda kasbiy motivatsiyani shakllantirish, o'z imkoniyatlarini baholash, o'z faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirishga intilish muhim pedagogik vazifa hisoblanadi.

Talabaning musiqa san'atiga bo'lgan qiziqishi, ijodiy faoliyatdan zavqlanishi, pedagogik kasbining ijtimoiy ahamiyatini anglashi uning kasbiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, refleksiv qobiliyatning rivojlanganligi bo'lajak o'qituvchiga o'z faoliyatidagi yutuq va kamchiliklarni aniqlash, kelgusidagi pedagogik faoliyatini takomillashtirish imkonini beradi. Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda metodik tayyorgarlik alohida ahamiyatga ega. Chunki musiqa fanini o'qitish jarayoni maxsus metodlarni, pedagogik texnologiyalarni va ijodiy yondashuvlarni talab qiladi.

O'qituvchi musiqiy materialni tanlash, dars jarayonini rejalashtirish, ta'lim vositalaridan foydalanish va o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini baholash ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. Musiqa ta'limida interfaol metodlardan foydalanish talabalarining metodik kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi. Masalan, musiqiy muammoli vaziyatlarni hal qilish, guruhli ijodiy mashg'ulotlar, tinglash va tahlil qilish faoliyatlari, musiqiy loyihalar yaratish kabi usullar bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik tashabbuskorlikni shakllantiradi.

Bugungi raqamli ta'lim sharoitida musiqa o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasi axborot texnologiyalaridan foydalanish qobiliyatini ham o'z ichiga oladi. Raqamli vositalar musiqa ta'limining mazmunini boyitish, o'quv jarayonini individuallashtirish va talabalarining mustaqil ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Musiqa ta'limida audio va video materiallardan foydalanish, elektron notalar bilan ishlash, musiqiy

dasturlar yordamida kompozitsiya yaratish, onlayn ta'lim platformalaridan foydalanish bo'lajak o'qituvchilarning texnologik kompetensiyasini rivojlantiradi. Bunday vositalar yordamida talabalar nafaqat mavjud musiqiy bilimlarini mustahkamlaydi, balki zamonaviy pedagogik faoliyat uchun zarur bo'lgan raqamli ko'nikmalarni ham egallaydi.

Kasbiy kompetensiyani rivojlantirish uzluksiz va bosqichma-bosqich amalga oshiriladigan jarayon hisoblanadi. Dastlabki bosqichda talabalarda kasbiy qiziqish, musiqa pedagogikasiga oid asosiy tushunchalar va umumiy pedagogik tayyorgarlik shakllantiriladi. Keyingi bosqichlarda maxsus musiqiy fanlar, metodik mashg'ulotlar va amaliy faoliyat orqali kasbiy ko'nikmalar chuqurlashtiriladi. Mazkur jarayonda pedagogik amaliyot muhim o'rin egallaydi. Chunki amaliy faoliyat davomida talabalar nazariy bilimlarini real ta'lim sharoitida qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Dars tashkil etish, o'quvchilar bilan muloqot qilish, musiqiy faoliyatni boshqarish va pedagogik vaziyatlarga mos qarorlar qabul qilish jarayonlari ularning kasbiy tajribasini oshiradi.

Bundan tashqari, mustaqil ta'lim faoliyati ham kasbiy kompetensiyaning muhim tarkibiy qismidir. Musiqa sohasidagi yangi bilimlarni izlash, zamonaviy metodik adabiyotlarni o'rganish, ijrochilik mahoratini takomillashtirish va pedagogik yangiliklarni o'zlashtirish bo'lajak o'qituvchining professional rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shunday qilib, bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish ko'p omilli va tizimli jarayon bo'lib, unda ta'lim mazmuni, pedagogik texnologiyalar, amaliy faoliyat, shaxsiy motivatsiya hamda innovatsion vositalarning uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur omillarning samarali tashkil etilishi zamonaviy ta'lim talablariga javob beradigan, ijodkor va raqobatbardosh musiqa o'qituvchilarini tayyorlash imkonini beradi.

XULOSA

Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish zamonaviy oliy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biridir. Mazkur jarayon pedagogik, metodik, psixologik va innovatsion omillarning o'zaro uyg'unligi asosida amalga oshiriladi. Kasbiy kompetensiyani shakllantirishda amaliy mashg'ulotlar, pedagogik amaliyot, ijodiy faoliyat, zamonaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish hamda mustaqil rivojlanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Bo'lajak musiqa o'qituvchilarida musiqiy bilim, pedagogik mahorat, ijodiy fikrlash, kommunikativ va refleksiv qobiliyatlarni rivojlantirish ularning kasbiy faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu bois oliy ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'lim mazmunini takomillashtirish, innovatsion metodlarni keng qo'llash va amaliy tayyorgarlikni kuchaytirish zamonaviy talablarga javob beradigan malakali musiqa o'qituvchilarini tayyorlashning muhim sharti hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Абдуллин Э.Б., Николаева Е.В. Теория музыкального образования. – Москва: Академия, 2004. – 336 с.
2. Алиев Ю.Б. Методика музыкального воспитания детей. – Москва: Музыка, 2008. – 416 с.
3. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения: Общедидактический аспект. – Москва: Педагогика, 1977. – 256 с.
4. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2006. – 160 b.
5. Musurmonova O. Ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 1996. – 192 b.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №8(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.